

Nr 188.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om tjurbesiktningstvång; given Stockholms slott den 21 februari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om tjurbesiktningstvång.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

J. B. Johansson.

Förslag

till

Lag

om tjurbesiktningstvång.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Där förhållandena inom hushållningssällskaps område sådant påkalla, äger Kungl. Maj:t på framställning av hushållningssällskapet och vederbörande landsting förordna, att tjurbesiktningstvång skall införas inom hushållningssällskapets område eller del därav.

2 §.

Inom område, där tjurbesiktningstvång införts, må icke tjur, med mindre den med hänsyn till nötboskapsavelns ståndpunkt inom orten prövats vara lämplig för betäckningsändamål, vare sig kostnadsfritt eller mot ersättning användas till betäckning av hondjur, som tillhör annan än tjurens ägare, och ej heller, därest tjuren äges av två eller flera personer samfällt, till betäckning av hondjur, som tillhör någon av dem enskilt.

Angående prövning, som nyss nämnts, meddelas närmare bestämmelser av Kungl. Maj:t.

3 §.

I förordnande om införande av tjurbesiktningstvång skall tillika ut sättas viss dag för förordnandets ikraftträdande; och må denna dag ej sättas tidigare än två år från det förordnandet gavs.

4 §.

Förseelse mot denna lag straffes med böter från och med tio till och med tvåhundra kronor.

Därest någon under tid, då han är ställd under åtal för sådan förseelse, fortsätter densamma, skall han för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits fällas till de böter, som äro stadgade för förseelsen.

5 §.

För förseelse, som med husbondes vetskap begås av hans husfolk eller i hans arbete antagen person, ansvarare husbonden likasom förseelsen vore begången av honom själv.

6 §.

Förseelse mot denna lag åtalas av allmän åklagare. Åtal anhängiggöres vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

7 §.

Förordnande om införande av tjurbesiktningstvång skall tillika med erinran om påföljden för förseelse mot bestämmelserna i denna lag genom länsstyrelsens försorg på statsverkets bekostnad införas i länskungörelserna och i tidning inom orten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1930.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 21 februari 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Johansson anför:

I skrivelse den 10 april 1929 har Södermanlands läns hushållningssälls-kaps förvaltningsutskott anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om införande av tjurbesiktningstvång. Sedan berörda framställning remiterats till lantbruksstyrelsen, har styrelsen den 4 juli 1929 avgivit utlåtande i ärendet och därvid bland annat åberopat ett av styrelsen tidigare till Kungl. Maj:t avgivet förslag till lag om tjurbesiktningstvång ävensom ett från statskonsulenten Helge Ryde den 14 juni 1929 till styrelsen inkommet yttrande i ämnet. Därefter hava infordrade yttranden i ärendet avgivits av samtliga hushållningssällskap.

Innan jag närmare ingår på ifrågavarande framställning, vill jag något erinra om de åtgärder, som av staten hittills vidtagits för nötboskaps-avelns befrämjande.

Bland nämnda åtgärder märkas särskilt beviljande av bidrag till premiering av nötboskap och till bildande av tjurföreningar ävensom till bildande och upprätthållande av avelscentra för nötboskap. Såsom ett led i nämnda åtgärder ingår även den av lantbruksstyrelsen ombesörjda riksstamboksföringen av nötboskap. Vidare hava medel anvisats till främjande av den verksamhet, som utövas av kontrollföreningar, vilka hava till syfte att underlätta och ordna undersökning av och kontroll å utfodringen och avkastningen av sina medlemmars nötkreatursbesättningar. För statsbidrag till premiering av nötboskap är stadgat såsom villkor, att minst lika stort belopp som statsbidraget skall tillskjutas av hushållningssällskap eller landsting. Varje hushållningssällskaps område utgör ett premieringsdistrikt. Föremål för premiering äro endast den eller de raser jämte typer därav, som lantbrukstyrelsen på förslag av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott bestämmer för varje distrikt eller del därav. Hushållningssällskap, inom vars område nötboskap av fjällras, ayrshireras eller svartbrokig låglandsras premieras, är för stamboksföring av den eller de raser, som sålunda premieras, skyldigt att enligt de bestämmelser, lantbruksstyrelsen i sådant avseende meddelar, låta genom vederbörande premieringsnämnd dels föra sådan förbere-

dande avdelning till stambok, som föreskrives av lantbruksstyrelsen, dels ock hos lantbruksstyrelsen anmäla djur till införande i riksstambok samt lämna styrelsen för stamboksföringen erforderliga uppgifter om de sålunda anmälda djuren. Nu gällande bestämmelser rörande premieringen och stamboksföringen av nötboskap samt i fråga om bidragen till premiering av nötboskap och bildande av tjurföreningar återfinnas dels i reglementet den 15 juni 1922 (nr 302) för med statsmedel understödd premiering och stamboksföring av nötboskap med däri genom kungörelserna nr 224/1927 och 79/1928 vidtagna ändringar, dels ock i kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 303) angående statsbidrag till nötboskapsavelns främjande. Beträffande bildande och upprätthållande genom statsbidrag av ovanberörda avelscentra återfinnas nu gällande bestämmelser därom i kungörelsen den 21 augusti 1925 (nr 395) med föreskrifter i fråga om bildande och upprätthållande av avelscentra för nötboskap.

Omnämnas må vidare, att frågan om införande av tjurbesiktnings- tvång tidigare varit föremål för framställningar till Kungl. Maj:t. I skrivelse den 29 september 1920 hemställde sålunda hushållningssällskapens år 1920 församlade ombud, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning beträffande möjligheterna för genomförande av tjurbesiktnings tvång. I ärendet avgav lantbruksstyrelsen utlåtande den 23 februari 1922, därvid fogats en till styrelsen inkommen framställning i ämnet från Kronobergs läns hushållningssällskaps förvalningsutskott. Yttranden inhämtades vidare från hushållningssällskapens förvalningsutskott.

Tidigare framställningar.

Sedermera hemställde Kronobergs läns hushållningssällskaps förvalningsutskott ävensom avelsföreningen för fjällras i särskilda skrivelser av den 3 mars 1924 och den 30 oktober 1927, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för införande av tjurbesiktnings tvång. Över sistnämnda båda framställningar avgav lantbruksstyrelsen utlåtande.

Av berörda framställningar från hushållningssällskapens ombud, Kronobergs läns hushållningssällskaps förvalningsutskott och avelsföreningen för fjällras må här intagas följande.

Hushållningssällskapens ombuds framställning var föranledd av en vid ombudens möte år 1920 i Stockholm väckt motion, däri med hänsyn till det gynnsamma inflytande på landets nötkreatursavel, som införandet av tjurbesiktnings tvång skulle komma att medföra, hemstälts, att ombuden måtte hos lantbruksstyrelsen anhålla om åstadkommande av utredning rörande möjligheterna för genomförande av tjurbesiktnings tvång. I likhet med motionären ansåge ombuden, att mycket skulle kunna vinnas genom införandet av tjurbesiktnings tvång. Även om stora delar av landet ännu icke vore mogna för reformens genomförande inom rimlig tid, vore ombuden dock övertygade om, att man i åtskilliga län skulle hälsa densamma med tillfredsställelse. De obligatoriska tjurbesiktningarna skulle medföra, att avelsgårdarna skulle starkt öka i antal och avelsintresset stimuleras, varigenom en ökad export av avelsdjur skulle möjliggöras. Jämväl i fråga om bildandet av tjurföreningar

skulle reformen verka uppmuntrande. Ombuden hade tänkt sig, att Kungl. Maj:t efter framställning från hushållningssällskap och landsting skulle äga förordna, att tjurbesiktningstväng skulle gälla inom län eller del därav, och därvid fastställa den frist, efter vilken förordnandet skulle tillämpas. På grund av vad sålunda anförts hemställde ombuden, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning beträffande möjligheterna för genomförande av tjurbesiktningstväng.

Kronobergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har i sina framställningar — under förmålan att av olika avdelningar av sällskapet gjorts uttalanden om önskvärdheten av, att en lag om tjurbesiktningstväng med det snaraste genomfördes, ävensom att länets nämnd för premiering av nötboskap uti infortrat yttrande förordat införande av tjurbesiktningstväng — anhållit, att frågan därom måtte snarast bringas till avgörande, därvid tillika anförts, att införande av tjurbesiktningstväng inom länet måste anses såsom en nödvändig förutsättning för tjurföreningarnas vidmakthållande och för höjande av nötboskapsaveln.

Avelsföreningen för fjällras anförde i huvudsak: Förutom vid med statsmedel understödda avelscentra för fjällras bedreves så gott som allt avelsarbete för fjällrasens höjande inom likaledes statsunderstödda tjurföreningar. Nämnda föreningar arbetade emellertid inom avelsföreningens för fjällras verksamhetsområde — Norrland och Dalarne — under stora svårigheter. Den största av dessa svårigheter vållades av det så kallade gagnstjurhållet, vilket ofta rent av kunde betecknas såsom okynnestjurhåll. Det förekomme nämligen, att jordbrukare, som icke tidigare plägat hålla tjur, efter tillkomsten av tjurförening i konkurrenslyfte uppställde egen tjur, som i regel vore illa uppfödd och för tidigt toges i bruk till avel.

Dylika missförhållanden, mot vilka premieringsnämnderna stode maktlösa, vore utan tvivel de vanligaste orsakerna till att tjurföreningarna i stor utsträckning nedlade sin verksamhet. Det många gånger lovande förädlingsarbete, som sålunda avbrötes, bleve därigenom till liten eller ingen nytta och de medel, som offrats därpå, mer eller mindre förspillda. Att dessa medel vore rätt avsevärda torde framgå därav, att endast inom Västerbottens län ej mindre än 88 tjurföreningar under tiden 1915—1927 nedlagt sin verksamhet. I penningpris och inlösta frisedlar hade dessa föreningar uppburit 53,243 kronor 50 öre, varav ungefär hälften utgjorts av statsmedel.

Då avelsföreningen hölle före, att tjurbesiktningstväng i lämplig form i huvudsak skulle avlägsna nu berörda olägenheter och sålunda utgöra ett verksamt medel för kreatursavelns höjande, samtidigt som det skulle bidra till att de allmänna medel, som årligen ansloges därtill, bleve bättre utnyttjade, hemställde avelsföreningen, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för införande av lag om tjurbesiktningstväng.

Berörda till Kungl. Maj:t tidigare inkomna framställningar föranledde emellertid icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Nu föreliggande framställning.

Södermanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anför i sin nu föreliggande framställning, att det under senare år blivit ett allt angelägnare behov inom länet att med hjälp av lagstadgat tjurbesiktningstväng kunna bringa nötkreatursaveln det stöd, av vilket den vore i behov. Premieringsarbetet hade under de senare åren på sina håll avstannat på den grund, att så kallade okynnestjurar i rätt stor omfattning

hölles. Inom många tjurföreningar förekomme det, att låg procent av medlemmarnas kor tecknats i föreningen. Med de andra korna ginge medlemmarna ofta till en »okynnestjur», vilket hade till följd, att de till tjurföreningarna anvisade bidrag av allmänna medel icke komme till avsedd nytta. Under återopande av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om införande av lag om tjurbesiktningstvång.

Statskonsulenten Ryde har i sitt till lantbruksstyrelsen avgivna yttrande förklarar sig tillstyrka bifall till ifrågakarande framställning.

Lantbruksstyrelsen har i sitt utlåtande i föreliggande ärende hänvisat till sitt förberörda i ämnet avgivna utlåtande av den 23 februari 1922 samt hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för ändamål, som av Södermanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott avsåges.

Från lantbruksstyrelsens nyssnämnda tidigare utlåtande må här anmärkas följande:

Styrelsen erinrade till en början, hurusom de sakkunniga, vilka av lantbruksstyrelsen jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 februari 1920 tillkallats för utredning rörande omarbetning av då gällande bestämmelser rörande den statsunderstödda nötboskapspremieringen, i en till lantbruksstyrelsen ingiven, den 16 februari 1921 dagtecknad skrivelse hemställt, att lantbruksstyrelsen måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning om utfärdande av lag om tjurbesiktningstvång i syfte att skydda det med statsmedel understödda rationella avelsarbetet och undertrycka illojal konkurrens från enskilda tjurägares sida i fråga om tjurhållningen.

Vidare anför styrelsen:

De utav statsmakterna för nötboskapsavelns främjande vidtagna åtgärder hade hittills inriktats huvudsakligen dels på genomförande av premieringsväsendet i samband med stamboksföreningen, dels ock på understödjande av tjurföreningsrörelsen. Den från det allmännas sida sålunda gjorda insatsen för avvägbringande av en rationell utveckling av landets nötkreatursavel torde med fog kunna anses hava varit av genomgripande betydelse.

Ehuru ifrågakarande åtgärder från statsmakternas sida utan tvivel i hög grad främjat nötkreatursaveln inom landet, hade dock ett mot förväntningarna tillfullo svarande resultat knappast uppnåtts. Anledningen härtill torde förnämligast vara att söka i användningen av mindervärdiga eller olämpliga tjurar för avelsändamål. Om än ekonomiska skäl huvudsakligen torde vara orsaken till hållande av dylika mindre lämpliga tjurar, syntes dock nämnda missförhållande ofta vara föranlett av okunnighet om grundbetingelserna för en rationell avel. Emellertid låge det i öppen dag, att en okontrollerad användning av otjänliga tjurar vore ägnad att i hög grad motverka eller rent av äventyra de med stora uppoffringar vunna resultaten på ifrågakarande område.

Behovet av verk samma skyddsåtgärder i syfte att i möjligaste mån från avelsbruk utestänga olämpliga tjurar, syntes lantbruksstyrelsen därför uppenbart. I ett av lantbruksstyrelsen den 17 oktober 1921 med anledning av omförmälda sakkunnigas betänkande avgivet förslag till ändrade grunder för premiering av nötboskap hade styrelsen framhållit, hurusom nötboskapspremieringen numera syntes böra baseras huvudsakligen på tjur- och kontrollföreningsverksamheten samt att statsunderstö-

den borde komma huvudsakligen tjurföreningsverksamheten till godo. Så mycket mer syntes vid sådant förhållande det lantbruksstyrelsen vara av vikt, att tjurföreningarna såvitt möjligt befriades från skadlig konkurrens från enskilda tjurhållare, en konkurrens, som för tjurföreningarna understundom bleve av ödesdiger art. Såsom de sakkunniga anför, torde nämligen — synnerligast i bygder, där förståelsen för avelsarbetet vore ringa, där stort avseende fästes vid sprängavgiftens storlek och där man överhuvud taget icke vore villig att offra något för avelsarbetet — tjurföreningarnas existens och därmed kontinuiteten i avelsarbetet lätt äventyras, så länge hushållningssällskapen och de enskilda jordbrukarna stode maktlösa i förevarande avseende.

En såvitt möjligt effektiv reglering härutinnan torde emellertid enligt lantbruksstyrelsens förmenande kunna åvägabringas endast på lagstiftningens väg genom lämpliga föreskrifter rörande obligatorisk kontroll av de till avel använda handjurens kvalifikationer. En lagstiftning, varigenom besiktningstvång infördes, syntes så mycket mera önskvärd som övriga åtgärder för nötboskapsavelns höjande därigenom torde kunna utnyttjas bättre än som nu skedde, samtidigt som de av dylika åtgärder förorsakade kostnaderna torde kunna nedbringas.

Att en tvångsbesiktning innebure ett starkt intrång i den enskildes bestämmanderätt och frihet att förfoga över sin egendom kunde icke bestridas. Emellertid torde detta förhållande icke böra tillmätas alltför stor betydelse, då det torde ligga i såväl det allmännas som ock den enskildes intresse att i möjligaste mån söka skydda nötkreatursstammen mot ogynnsam avelspåverkan. Lantbruksstyrelsen ville i detta sammanhang erinra, att statsmakterna redan förut till skydd för avelsarbetet inom landet meddelat bestämmelser av karaktär att i icke mindre mån, än vad nu ifrågasattes, verka ingripande å den enskildes dispositionsrätt över sin egendom. I sådant avseende kunde åberopas lagen den 23 december 1914 om hingstbesiktningstvång och lagen den 20 juni 1918 om förbud mot utsläppande av tjur eller hingst å samfälld betesmark.

Vid genomförande av tjurbesiktningstvång komme givetvis ett avsevärt antal undermåliga tjurur att utgallras. Härigenom skulle, åtminstone inom de delar av landet, där avelsarbetet ännu icke nått en tillfredsställande utveckling, en kännbar, ehuru relativt hastigt övergående brist på för avelsändamål lämpliga tjurur göra sig gällande. Med hänsyn såväl härtill som ock till de ifrågasatta bestämmelsernas tvångsnatur, hölle lantbruksstyrelsen före, att besiktning, varom här vore fråga, icke utan vidare borde påbjudas över hela landet. Fastmer torde bestämmelsernas tillämpning för visst hushållningssällskaps område eller del därav böra göras beroende av framställning i ämnet från vederbörande hushållningssällskap och landsting, i den mån förhållandena sådant påkallade. Fråga om införande av besiktningstvång torde i allt fall böra ankomma på Kungl. Maj:ts prövning.

Anmärkas kunde att, därest besiktningstvång infördes, tjurföreningarnas tjurur tvivelsutan skulle komma att i högre grad utnyttjas.

Inom område, varest tjurbesiktningstvång införts, borde endast sådan tjur, som med hänsyn till nötkreatursavelns ståndpunkt inom orten prövats vara till avel lämplig, få användas till betäckning av annan än tjurägaren tillhörig ko. Däremot syntes vederbörande tjurägare icke kunna förvägras att för egna hondjur använda honom själv tillhörig tjur, av vad beskaffenhet den än vore. Prövning som nyss nämnts, skulle ske genom vederbörande premieringsnämnd eller dess ordförande.

Enligt lantbruksstyrelsens mening borde icke blott premierade utan — i distrikt, där tillgången till premierade tjurar vore allt för knapp — även opremierade tjurar, vilkas användande icke kunde anses vara till direkt skada för nötkreatursaveln, få efter besiktning och godkännande användas såsom avelsdjur.

I förordnande om införande av tjurbesiktningstvång borde viss dag ut sättas för förordnandets ikraftträdande. Denna dag torde, med hänsyn till nödvändigheten att bereda den djurägande allmänheten rådrom för anskaffande vid behov av tjurar av beskaffenhet att kunna godkännas, icke böra sättas tidigare än två år från det förordnandet om tjurbesiktningstvång meddelats.

I övrigt torde generella bötesbestämmelser för överträdelse av de ifrågasatta lagbestämmelserna böra utfärdas.

Den sålunda ifrågasatta lagen torde böra upptaga allenast de i förevarande avseende erforderliga allmänna bestämmelserna. På Kungl. Maj:t torde däremot böra ankomma att utfärda särskilda detaljbestämmelser angående besiktningens verkställande och villkoren för att tjur finge användas för avelsändamål m. m. Med hänsyn till nötkreatursavelns ståndpunkt torde nämligen å skilda orter olika bedömningsgrunder behöva tillämpas och förty detaljbestämmelser i ämnet icke böra införas i själva lagen.

Vad anginge de kostnader, som skulle förorsakas av besiktning utav tjurar, där sådan icke kunde ske i samband med premiering eller med utav premieringsmedel bekostad stamboksföring, förutsatte lantbruksstyrelsen, att dessa bestredes utav vederbörande hushållningssällskap, eventuellt i förening med landsting.

I anslutning till vad sålunda anförts hade lantbruksstyrelsen utarbetat förslag till lag om tjurbesiktningstvång; och hemställde styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att antaga samma förslag.

Av hushållningssällskapens i förevarande ärende avgivna utlåtanden inhämtas, att *Stockholms läns och stads, Göteborgs och Bohus läns, Älvsborgs läns norra, Värmlands läns, Västmanlands läns, Gävleborgs läns och Västernorrlands läns hushållningssällskap* avstyrkt förslaget om införande av tjurbesiktning. *Övriga hushållningssällskap* tillstyrka förslaget eller förklara sig ej hava något att erinra däremot.

Stockholms läns och stads, Göteborgs och Bohus läns samt *Älvsborgs läns norra hushållningssällskap* avstyrka förslaget utan anförande av någon motivering.

Värmlands läns hushållningssällskap anför, att en lagstiftning av ifrågavarande art och omfattning komme att medföra ekonomiska och andra konsekvenser, som åtminstone delvis vore av svårberäknelig natur. Sällskapet ansåge, att övervägande skäl talade mot införande av tjurbesiktningstvång och att i varje fall det icke för närvarande vore lämpligt att inom Värmlands län införa dylikt tvång.

Västmanlands läns hushållningssällskap förklarar sig anse det ändamål, som den föreslagna lagen angående tjurbesiktningstvång avsåge att främja, vara ur många synpunkter önskvärt. Då emellertid de krav, som skulle ställas på godkännande av tjur för avelsbruk, vore angivna i alltför svävande ordalag samt olägenheterna av nuvarande förhållanden knappast kunde motivera ett sådant förmynderskap för länets jordbrukare, som den föreslagna lagen komme att medföra, ville sällskapet avstyrka förevarande förslag.

Gävleborgs läns hushållningssällskap åberopar det yttrande, som sällskapets förvaltningsutskott avgivit med anledning av hushållningssällskapens ombudsmötes förenämnda framställning den 29 september 1920.

Från nämnda yttrande må anmärkas följande: Ehuru ur teoretisk synpunkt ett tjurbesiktningstvång kunde vara ägnat att påskynda den fortgående goda utvecklingen å nötkreatursavels område, vore dock därmed förbundna vissa konsekvenser, som ej obetingat ställde sig lika för olika djurägare. Den mindre djurägaren komme sålunda att i högre grad än den större göras beroende av en lagstiftning som den nu ifrågasatta, i det att den förstnämnde nästan undantagslöst komme att i sin verksamhet med avseende å nötboskapsaveln stå under tvång av lagen, då däremot den större djurägaren, som i regel med fördel kunde hålla egna tjurur för sin kreatursbesättnings rekrytering, även efter tjurbesiktningstvångets genomförande bleve oförhindrad att för betäckning av honom själv tillhöriga hondjur använda tjur av den kvalitet, han för gott funne. Ett tjurbesiktningstvång skulle på grund av därmed förbundna fordringar på hållandet av ett ur såväl anskaffnings- som underhållssynpunkt dyrbart tjurmaterial därjämte åstadkomma en ej obetydlig fördyring av nötboskapsaveln.

Västernorrlands läns hushållningssällskap förklarar sig avstyrka förslaget huvudsakligen av det skäl, att den ifrågasatta lagen innebure en alltför stor inskränkning i jordbrukarnas fria bestämmanderätt.

Malmöhus läns hushållningssällskap anför i sitt yttrande följande:

Sällskapet uppskattade till fullo den stora betydelse, ett fullgott handjursmaterial hade för framgång inom djuraveln. Med gott resultat hade också inom länet sedan många år tillämpats hingstbesiktningstvång och under senaste året även galtbesiktningstvång. Det oaktat ställde sig sällskapet tveksamt med avseende å införande av tjurbesiktningstvång. Omständigheterna härvid syntes nämligen i flera avseenden helt annorlunda. Inom häst- och svinaveln tillvaratoges all avkomma som livdjur, under det att inom nötkreatursaveln betäckning och kalvning inom många besättningar ägde rum mera för mjölkproduktionens än för avkommans skull. Till följd av att de exteriöra egenskaperna inom häst- och svinaveln hade större och mera direkt betydelse för bruksvärdet än inom den hos oss helt på mjölkproduktion inriktade nötkreatursaveln, bleve också bedömandet av handjurens avelsvärde i förstnämnda fall lättare och säkrare. För närvarande torde det icke vara teoretiskt och praktiskt motiverat att bedöma ett handjurs avelsvärde inom en mjölkboskapsras med hänsyn till annat än mjölkegenskaperna hos närmast besläktade hondjur och de exteriöra egenskaper hos djuret självt och dess närmaste släktingar, som angåve sundhet och kraft. Då man emellertid vid premiering och stamboksföring inom nötkreatursaveln för närvarande utsträckte hänsynen särskilt till exteriöra egenskaper vida längre än vad härav föranleddes, kunde det befaras, att tjurbesiktningstvånget i den form, vari det föreslagits, ej skulle verka så främjande på aveln, att det därmed följande intrånget i den enskilda friheten bleve motiverat. Skulle tjurbesiktningstvång genomföras, syntes det därför vara av synnerlig vikt, att det tydligt utsades, att meningen icke vore att därigenom medverka till ett utsträckande av formalismen inom husdjursaveln till kretsar, som hittills förstått att undandraga sig densamma. Sällskapet ansåge sig fördenskull icke kunna tillstyrka genomförande av tjurbesiktningstvång under annan förutsättning, än att i lagen uttalades, att vid bedömande av

tjurs lämplighet för avelsändamål hänsyn finge tagas, förutom till avkastningsegenskaper, allenast till kraft och sundhet.

I vissa av *övriga yttranden*, som gå i tillstyrkande riktning, förordas förslaget om tjurbesiktningstvångs införande utan närmare motivering. I åtskilliga yttranden framhålles emellertid, att det föreläge ett behov av tjurbesiktningstvångs införande för att trygga de resultat, som hittills vunnits genom det allmännas uppoffringar för nötboskapsavelns förbättrande, och för att ytterligare höja densamma. Det vitsordas jämväl, att mindervärdiga tjurar användas i ej ringa utsträckning samt att därigenom tjurföreningarna utsättas för en skadlig och kännbar konkurrens.

Beträffande *detaljbestämmelserna i det av lantbruksstyrelsen utarbetade lagförslaget* förklara sig *Östergötlands läns* och *Kopparbergs läns hushållningssällskap* vilja ifrågasätta, huruvida det kan anses nödvändigt, att framställning om införande av tjurbesiktningstvång skall göras av både hushållningssällskap och landsting. Det syntes vara tillräckligt, att sådan framställning gjordes allenast av vederbörande hushållningssällskap. *Örebro läns hushållningssällskap* anser, att vid framställning om lagens tillämpning böra fogas protokoll, som visa, att frågan behandlats av vederbörande hushållningssällskaps underavdelningar, och vilken ställning dessa intagit till densamma. *Malmöhus läns hushållningssällskap* anser, att den i förslaget föreskrivna minimitid av två år mellan utfärdande och ikraftträdande av förordnande om införande av tjurbesiktningstvång borde kunna nedsättas till ett år.

Vad angår *ordningen för prövning av tjurs lämplighet för betäckningsändamål*, föreslås i vissa yttranden, att sådan prövning borde för vinnande av nödig smidighet och för undvikande av för stora kostnader kunna anförtros utom åt premieringsnämnd eller dess ordförande även åt husdjurskonsulent, som vore ledamot av dylik nämnd. *Norrbottnens läns hushållningssällskap* framhåller angelägenheten av, att besiktningsförfarandet ordnas på sådant sätt, att detsamma icke inom Norrbottens län med dess stora avstånd bleve ur kostnadssynpunkt alltför betungande.

Jag har ovan erinrat om de åtgärder, som av staten hittills vidtagits för nötboskapsavelns befrämjande. Vad genom dem vunnits torde otvivelaktigt hava varit av synnerlig betydelse för en rationell utveckling av landets nötboskapsavel. Ytterligare åtgärder synas emellertid vara påkallade, om vår nötboskapsavel skall kunna på önskvärt sätt vidare utvecklas och lämna jordbruket det viktiga stöd, som däri måste sökas. Ett av de väsentligaste hindren för uppnåendet av än gynnsammare resultat på ifrågavarande område torde vara den omfattande användningen för avelsändamål av mindervärdiga eller därtill olämpliga tjurar. Särskilt har härigenom uppstått avsevärt men för den med allmänna medel understödda tjurföreningsverksamheten. Såsom från flera håll påtalats, utövas nämligen i många trakter av ägare till mindervärdiga tjurar konkurrens med tjurföreningarna, i det att sådana tjurar mot lägre avgifter än föreningarnas tjuror upplätas till betäckning även av andra än ägarna tillhöriga hondjur. Många tjurföreningar hava på grund av dylik konkurrens haft att kämpa med stora svårigheter, vilka jämväl vållat föreningars upphörande.

*Departements-
chefen.*

Man torde knappast kunna förvänta, att rättelse i berörda missförhållande likasom insikt i övrigt rörande betydelsen av att för avelsändamål begagnas allenast fullgoda tjurar skall kunna vinnas enbart på upplysningens väg. Ett värdefullt medel i förevarande syfte synes vara att finna i tjurbesiktningstväng. De upprepade framställningarna i ämnet och det stora antalet tillstyrkande yttranden, som avgivits rörande nu ifrågavarande förslag till beredande av möjlighet till införande därav, synas mig ock giva vid handen, att det förefinnes en utbredd uppfattning rörande betydelsen av en dylik anordning samt att tiden för ett ingripande från det allmänna nu synes vara inne. Genom tjurbesiktningstväng torde även ernås möjlighet att utvinna ett bättre resultat av de betydande uppoffringar, som från statens sida göras för nötboskapsavelns befrämjande.

Givet är emellertid, att man vid genomförandet av bestämmelser i förevarande avseende måste framgå med försiktighet. Tjurbesiktningstväng torde sålunda icke lämpligen kunna införas inom hela landet utan bör komma i fråga allenast inom trakter, där nötkreatursskötselns allmänna utveckling och de lokala förhållandena i övrigt motivera detsamma. Därest, i likhet med vad fallet är beträffande hingstbesiktningstväng och galtbesiktningstväng samt jämväl i förevarande ärende ifrågasatts, införandet av tjurbesiktningstväng göres beroende av framställning från hushållningssällskap och landsting samt medges kunna införas även allenast i viss del av hushållningssällskaps område ävensom åt Kungl. Maj:t förbehållas bestämmanderätten rörande dylikt tvångs genomförande, synes tillfyllestgörande garanti vinnas för att anordningen kommer till tillämpning endast i fall, där så befinner lämpligt och önskvärt och där den uppbares av den allmänna meningen. Mot det föreslagna besiktningstvänet har invänts, att detsamma skulle komma att verka betungande för de mindre djurägarna, vilka icke hava tillfälle att hålla sig med egna tjurar. Vid en försiktig tillämpning av anordningen och dens anpassande i nödig utsträckning efter det i orten förefintliga tjurbeståndets beskaffenhet — till vilken fråga jag nedan återkommer — synes ej heller för ifrågavarande djurägare behöva uppkomma större olägenhet.

I anslutning till vad ovan anförts har jag inom jordbruksdepartementet låtit utarbета förslag till lag om tjurbesiktningstväng, vilket i huvudsak ansluter sig till det av lantbruksstyrelsen upprättade lagförslaget samt lagarna om hingstbesiktningstväng och galtbesiktningstväng. Berörda förslag torde allenast i nedan angivna avseenden kräva närmare motivering.

Därest, sedan jämlikt 1 § förordnande meddelats om tjurbesiktningstvängs införande inom visst område, ändrade förhållanden skulle inträda, så att besiktningstvänets bibehållande inom området icke längre vore betingat av omständigheterna, äger givetvis Kungl. Maj:t att efter fram-

ställning från vederbörande förordna om besiktningstvängets upphörande helt eller delvis.

I föreliggande förslag har — i likhet med vad som i motsvarande hänseende gäller enligt lagarna om hingstbesiktningstväng och galtbesiktningstväng — införts bestämmelse om att tjur, som äges av två eller flera personer samfällt, icke må, därest ej angivna förutsättningar föreligga, användas till betäckning av hondjur, som tillhör någon av dessa personer enskilt. Sagda bestämmelse synes erforderlig för att förhindra, att flera personer inom samma trakt söka genom sammanslutning kringgå lagen.

Därest tjur en gång prövats vara lämplig för betäckningsändamål, torde sedermera ytterligare besiktningar ej vara erforderliga.

Vid bedömande av, huruvida tjur må anses lämplig för betäckningsändamål, skall enligt föreskrift i 2 § hänsyn tagas till nötboskapsavelns ståndpunkt inom orten. Denna bestämmelse innebär, att ej allenast premieringsbara tjurar kunna godkännas för avel utan med hänsyn till lokala förhållanden även tjurar, som beträffande ras och härstamning ej uppfylla fordringarna för premiering men dock kunna anses för ändamålet användbara. Särskilt under första tiden av lagens tillämpning torde bliva nödvändigt, att å vissa orter kraven på tjurs godkännande ej ställas alltför höga. I den mån nötboskapsaveln utvecklas och tillgången på goda tjurar ökas, vilket torde bliva en följd av lagens genomförande, synas dock fordringarna kunna skärpas. Med hänsyn till olikheterna i nötboskapsavelns tillstånd och förhållandena i övrigt inom skilda delar av landet torde godkännandet av tjur för avel böra begränsas att avse tjurens användning inom visst område.

Vid utarbetandet av de närmare bestämmelser angående prövningen av tjurs lämplighet för betäckningsändamål, som enligt 2 § skola utfärdas av Kungl. Maj:t, lära nyss angivna synpunkter likasom de av Malmöhus läns hushållningssällskap i samma ämne framförda bliva beaktade. I berörda bestämmelser böra jämväl upptagas stadganden angående vem det bör tillkomma att besiktiga och godkänna tjur för betäckning och andra erforderliga detaljföreskrifter. Vad angår frågan, i vilken ordning tillstånd till tjurs användning för avel må meddelas, bör givetvis premieringsnämnd äga befogenhet att meddela dylikt tillstånd. Prövning av tjurs lämplighet för avel torde kunna företagas i samband med premiering av nötboskap. Emellertid synes, på sätt jämväl framhållits i ärendet, vara erforderligt, att godkännande även må kunna lämnas under mera enkla och smidiga former. Behörighet att meddela dylikt godkännande synes därför lämpligen böra tillkomma jämväl ordförande i premieringsnämnd ensam och av hushållningssällskapet anställd husdjurskonsulent, som är ledamot av premieringsnämnden.

Några särskilda kostnader för besiktning av tjur torde, i den mån godkännande sker i samband med premiering, ej behöva uppkomma. Kostna-

derna för besiktning, som ej företages i samband med annan åtgärd för nötboskapsavelns befrämjande, synas icke böra bestridas av statsmedel. I anslutning till lantbruksstyrelsens förslag synes lämpligt, att vederbörande hushållningssällskap eller landsting eller dessa korporationer i förening åtaga sig dylika kostnader. Sådant åtagande synes böra föreligga, innan framställning hos Kungl. Maj:t göres om införande av tjurbesiktningstvång. Därest besiktningarna ordnas på ett planmässigt sätt, torde hushållningssällskapens och landstingens utgifter för ändamålet ej komma att uppgå till några mera avsevärda belopp.

På sätt lantbruksstyrelsen föreslagit bör förordnande om införande av tjurbesiktningstvång icke träda i kraft tidigare än två år från det dylikt förordnande meddelats.

Departementschefen uppläser härefter ovan omförmälda, inom jordbruksdepartementet upprättade förslag till lag om tjurbesiktningstvång samt hemställer, att detsamma måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Joh:s Thygesen.